

34

Élijáhu ben Binjámin ha-Lévi

A kitért Szerencsés Imre érdemei

1526

Élijáhu ben Binjámin ha-Lévi (a XVI. század első fele),¹ *Zeqaq Aharon*² (Konstantinápoly, 1734), no. 95

Ú j a b b k i a d á s :

Shlomo J. Spitzer & Komoróczy Géza, *Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1686-ig* (Hungaria Judaica, 16) (Budapest: MTA Judaisztikai Kutatócsoport – Osiris Kiadó, 2003), pp. 311–314, no. 70 (héber szöveg és magyar fordítás)

F o r d í t á s :

Alexander Scheiber, “Juden und Christen in Ungarn bis 1526”, in: Karl Heinrich Rengstorff & Siegfried von Kortzfleisch, Hrsg., *Kirche und Synagoge* (Stuttgart: Ernst Klett Verlag, 1970; München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1988), pp. 562–563, Anm. 3 (német)

Raphael Patai, *The Jews of Hungary: History, Culture, Psychology* (Detroit: Wayne State University Press, 1996), pp. 149–150 (angol)

Megkérdeztek az ügyével kapcsolatban egy zsidónak, aki Budun (BVDVN) városában lakott, és a neve Szeneor (š/šNY'VR), a tiszteletre méltó (*kevod*) Efrajim úr fia, akit egy keresztény nő (*goja*)³ miatt elfogtak, és a keresztények (*gojim*) arra kényszerítették, hogy elhagyja a vallását (*dat*). Ez a Szeneor nagy ember lett a keresztények (*gojim*) között, és közel került a királyi hatalomhoz. Amikor a keresztények (*gojim*) között volt, személyesen és a pénze révén számtalan jót tett Izráellel. Sok lelket és községet megmentett Izráelből,⁴ ahogyan ezt alább részben kifejttem. Míg nem a keresztények megvádolták azzal, hogy még mindig zsidó,⁵ és meg akarták égetni, és elfogták, és máglyára ítélték. De sok pénzzel és az Örökkévaló könyörtülete által megmenekült a kezükből. És miután kiszabadult a börtönből (*beit ha-aszurim*), ismét sok jót cselekedett Izráellel személyesen és a pénze révén, sőt, még többet, mint annak előtte, egészen a halála napjáig.

Nos, elmondok tettei közül egyet, tud róla Budun (BVDVN) egész – őrizze őt Sziklája és Szabadítója –, hogy támadt egy rágalmazó (*malsin*), aki azt hazudta, hogy a zsidók megölték egy keresztény gyermeket, és a vérért elrejtették. És megtudta az említett Szeneor a dolgot, és addig fáradozott⁶ a királynál és a főembereknél (*szárim*), amíg át nem adták neki a rágalmazót, ő pedig a község

¹ Konstantinápolyi rabbi.

² “Áron szakállá.”

³ A keresztény nő: akivel viszonya volt, s akit később feleségül vett. Az illető kolozsvári német patrícius nő volt, Holdin (Held) Anna.

⁴ Értsd: zsidó személyeket és községet.

⁵ Értsd: titokban ragaszkodik a vallásához, mint Spanyolországban a marránók.

⁶ Szó szerint: “csinálta a közvetítést” (*histadlut*).

kezére adta (az illetőt), és megfojtották.⁷ Mindazt a vagyont (*mámon*), amit erre fordított, a saját zsebéből vette.

Ezután az eset után a tudósok és minden község minden gyülekezeti házában (*battei ha-kenisot*) kihirdették, hogy azt, aki őt Izráel számára hitehagyottnak⁸ tartja, azt az eljáróság személye és vagyona tekintetében megbünteti.

Ezután (Szeneor) nagy szabadulást hozott Izráel számára. Volt ugyanis Pihem (PYHM) királyságában⁹ egy (zsidó) község, Prág (PR'G)¹⁰ – ez is az Ungarból ('VNGR) való király fennhatósága¹¹ alá tartozott –,¹² ahol még sokkal több zsidó élt, mint Budunban (BVDVN); megharagudtak rájuk, és ki akarták üzni őket,¹³ de ő személyével és vagyonával addig fáradozott, mígnem az Isten segítségével megszüntette az üldözést.

Egy másik alkalommal meg az történt, hogy elfogtak egy zsidó asszonyt, és máglyahalálra ítélték, de megmentette őt is. És megmentett a felakasztástól egy fiút is, akit lopás miatt fogtak el. És halála napjáig minden szombat (elő)estéjén¹⁴ adakozott Izráel szegényei számára.

Továbbá, volt az idegenek földjén (*erec loazot*)¹⁵ egy gonosz, aki fogta kiskorú fiát és leányát, és elment velük Auszterreikh ('VŠ/ŠTRYK) országába,¹⁶ ott kitért,¹⁷ a fiát és a leányát is, átengedte bálványimádásra (*avoda zára*).¹⁸ És ezután a gonosz – töröljék el nevét és emlékét – meghalt, Szeneor pedig a gyermekeiért küldött, és visszatérítette őket az Istenhez,¹⁹ és erre majdnem kétszáz aranyforintot (*perah*) költött.

És sok (más) ehhez hasonlót tett: kevés a hely, hogy mindről megemlékezzünk. Halála óráján néhány zsidó előtt²⁰ sírva és könnyörögve beismerte vétkét, bűnvallomást (*vidduj*) tett, majd meghalt.

A kérdés az, hogy fiait lehet-e az apjuk nevével felhívni a Tórához. Az askenáziknál ennek ez a szokása: “Álljon fel ez és ez, ennek és ennek az úrnak a fia.”²¹

V á l a s z .

Szerény tudásom szerint ez az ember megérdemli, hogy fiait az ő nevével hívják fel a Tórához.

⁷ A rágalmazó nyilván kitért zsidó volt, és Szerencsés Imre elintézte, hogy a rágalom és a feljelentés miatt a rabbinikus bíróság (beit din) ítélkezzék fölötte.

⁸ Targum Onkelosz, ad Ex. 12,43.

⁹ Pihem: Bohémia, Csehország.

¹⁰ Prag: Prága.

¹¹ Szó szerint: “keze”.

¹² Ti. II. Lajos Csehország királya is volt.

¹³ Ez valószínűleg a II. (Jagello) Ulászló cseh (és magyar) király halála (1516) körüli időkből ismert üldöztetés

¹⁴ Azaz: péntek délután.

¹⁵ A kifejezés általában Olaszországra vonatkozik (szójáték).

¹⁶ Ausztria.

¹⁷ Értsd: elhagyta a zsidó vallást és a községet.

¹⁸ Értsd: kereszténnyé tette.

¹⁹ Értsd: a zsidó vallásra. Szó szerint: “a Sekhina szárnyai alá”; Sekhina: isteni jelenlét.

²⁰ Értsd: jelenlétében.

²¹ Héberül: Peloni ben Peloni.

